

Danuta Krześniak-Firlej, Waldemar Firej

Noty biograficzne i omówienia

Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne 11,
255-275

1996

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

NOTY BIBLIOGRAFICZNE I OMÓWIENIA

Maria Kownacka w setną rocznicę urodzin. Materiały z sesji, pod red. J. Z. Białka i M. Kątnego, Kielce 1994, ss. 114

W książce zawarte zostały materiały z ogólnopolskiej sesji poświęconej twórczości znakomitej autorki książek dla dzieci i młodzieży, Marii Kownackiej. Sesja odbyła się w Instytucie Pedagogiki Wczesnoszkolnej i Specjalnej WSP w Kielcach. Zawarte tu studia, szkice i rozprawy (m.in. Józefa Białka, Marka Kątnego, Barbary Borowiec), wzbogacone o wybrane listy Marii Kownackiej do Bolesława Farena, nigdzie dotąd nie publikowane, stanowią znakomite źródło wiedzy o twórczości i bibliografii autorki *Plastusiowego pamiętnika*. Po niniejszy tom powinni sięgnąć nie tylko studenci polonistyki i kierunków pedagogicznych, lecz także nauczyciele i pracownicy naukowcy, oraz ci wszyscy, którym bliska jest twórczość Marii Kownackiej.

Ks. Jan Śledzianowski, *Ku małżeństwu w Chrystusowym Kościele*, Wrocław 1994, ss. 405

Książka koncentruje się na treściach, które zdaniem Autora winny wchodzić w zakres katechizacji przedmażeńskich i nauk przedślubnych. Ma ona przygotować młodzież do małżeństwa katolickiego, jednakże z uwzględnieniem współczesnych dziedzin wiedzy, które w istotny sposób wpływają na mentalność młodych ludzi. Pozbawiona moralizatorstwa, a dotykająca najistotniejszych problemów życia w rodzinie, książka jest ciekawą i refleksyjną lekturą dla tych wszystkich, którzy podjęli decyzję o zawarciu związku małżeńskiego.

Ks. Jan Śledzianowski, *Zdrowienie rodzin alkoholików w grupach AA*, Kielce 1994, ss. 153

Książka ta nieprzypadkowo ukazała się w 1994 r., co podkreśla sam Autor we wstępie. Był to bowiem Międzynarodowy Rok Rodziny, proklamowany przez ONZ i zapoczątkowany orędziem papieża Jana Pawła II: *Rodzina źródłem pokoju dla ludzkości*. Problem alkoholizmu stanowi jedno z największych zagrożeń funkcjonowania rodziny w skali ogólnoswiatowej. Wyzwaniem zmierzającym do jego rozwiązania jest działalność Ruchu Anonimowych Alkoholików, zapoczątkowana w 1935 r. w Stanach Zjednoczonych. Obecnie kluby AA działają na całym świecie.

Autor książki, związany z ruchem AA na terenie województwa kieleckiego, prezentuje fragmenty 12 życiorysów alkoholików. Każdemu z nich odpowiada jeden z „12 kroków”, czyli programu, który nosi taką właśnie nazwę, a ma za zadanie stopniowe uniezależnienie od alkoholu. Wypowiedzi alkoholików oraz ich rodzin stanowią próbę zachęty do pracy nad wyjściem z nałogu i przywrócenia normalnego życia w rodzinie. Autor ma nadzieję, że poprzez książkę dotrze do wielu rodzin zagrożonych alkoholizmem lub borykających się z tym problemem i wskaże im drogę pomocy samym sobie we współpracy z Ruchem AA.

Małgorzata Ścisłowicz, Aspiracje edukacyjne rodziców a osiągnięcia szkolne ich dzieci, Kielce 1994, ss. 196

Książka podejmuje problem aspiracji edukacyjnych rodziców wobec osiągnięć szkolnych dzieci szkół podstawowych na przykładzie najbardziej typowych środowisk województwa kieleckiego. Autorka prezentuje następujące zagadnienia: 1. Problematyka aspiracji edukacyjnych w literaturze; 2. Założenia metodologiczne i organizacja badań własnych; 3. Środowiskowe uwarunkowania aspiracji edukacyjnych badanych rodzin; 4. Osiągnięcia szkolne badanych uczniów a ich środowisko; 5. Aspiracje edukacyjne a osiągnięcia uczniów.

W aneksach zamieszczono ankiety służące do badań nad przedstawioną problematyką. Liczne tabele i zestawienia w znacznym stopniu ułatwiają interpretację podjętego zagadnienia. W podsumowaniu Autorka formułuje konkluzję, iż poziom aspiracji edukacyjnych rodziców w bardzo istotny sposób wyznacza przyszłość dzieci i młodzieży województwa kieleckiego. Na podstawie przeprowadzonych badań wyciąga wiele cennych wniosków, które niewątpliwie wzbogacają dotychczasowy stan wiedzy o poziomie aspiracji edukacyjnych społeczeństwa.

Halina Mielicka, Kultura obyczajowa mieszkańców wsi kieleckiej w XIX i XX wieku, Kielce 1995, ss. 260

Książka podejmuje niezwykle interesujący problem obyczajowości w kulturze ludowej wsi regionu świętokrzyskiego. Początkowa część – to rozważania teoretyczne dotyczące obyczajowości i religijności w środowisku wiejskim. Rozpatrywane są tu zagadnienia związane z interpretacją obyczajów i rytuałów w kontekście religijnych i magicznych praktyk społeczności wiejskiej. W części pierwszej pracy omówiona została problematyka obyczajowości dorocznej. Część drugą natomiast poświęcono analizie obrzędowości rodzinnej. Ponieważ praca obejmuje zarówno XIX, jak

i XX w., czytelnik ma możliwość zaobserwowania zachodzących przemian i odniesienia badań do współczesności. Dzieło stanowi cenny wkład w badania etnograficzne wsi kieleckiej. Będąc rozwinięciem i uzupełnieniem dotychczasowych badań nad folklorem Gór Świętokrzyskich, zapoczątkowanych przez tak wybitnych przedstawicieli tej dyscypliny wiedzy, jak Oskar Kolberg czy Władysław Siarkowski, książka jest wartościową pozycją dla specjalistów z tego zakresu i ciekawą lekturą dla osób zainteresowanych kulturą ludową.

Praca dydaktyczno-wychowawcza z lekturą szkolną I–III, cz. 1, pod red. I. Chróściel, Kielce 1994, ss. 113

Niniejsza książka jest pierwszym z dwóch tomików poświęconych kwestii opracowania lektury przewidzianej programem do realizacji w klasach I–III. Ze względu na różnorodność materiałów, praca została podzielona na dwie części tematyczne:

Część I – to opracowania teoretyczno-metodyczne, zatytułowane „Walory literackie i wychowawcze wybranych utworów”, w których oprócz wiadomości o autorach i ich twórczości, można znaleźć również dość szczegółową informację dotyczącą omawianych utworów.

Część II – zawiera opracowania przydatne w praktyce szkolnej i nosi tytuł: „Propozycje lekcji związanych z opracowaniem wybranych pozycji z wykazu lektur”. Zawiera przykłady lekcji dla klas I i II z języka polskiego i innych przedmiotów, jak też sugestie integracji międzyprzedmiotowej.

Część I poprzedzona została ciekawym artykułem Marka Kątnego o roli literatury pięknej w nauczaniu początkowym. Wśród wielu autorów, prezentujących swoje publikacje na kartach omawianej książki, znaleźć można pracowników Wydziału Pedagogicznego WSP w Kielcach: Barbarę Borowiec oraz Marka Kątnego, autorów licznych prac na temat literatury dla dzieci i młodzieży. Omawiany tomik na pewno okaże się pomocny w codziennej twórczej pracy z dziećmi.

Stefan Mozdzeń, *Zarys historii wychowania (1918–1939)*, część 3, Kielce 1995, ss. 105

Książka jest kontynuacją serii skryptów z historii wychowania, przeznaczonych dla studentów kierunków pedagogicznych. Wydana w 1992 r. cz. 1 (do 1795 r.) i w 1993 r. cz. 2 serii (obejmująca wiek XIX do 1918 r.) spotkała się z dużym zainteresowaniem studentów w całym kraju. W cz. 3 podręcznika Autor prezentuje następujące bloki tematyczne: 1. Ważniejsze kierunki i prądy pedagogiczne 1918–1939 (m.in. omówiona została pedagogika religijna); 2. Reformy szkolne w wybranych krajach Europy;

3. Szkolnictwo w Polsce; 4. Szkolnictwo polonijne. Na końcu książki zamieszczony został chronologiczny zestaw faktów z dziejów wychowania. Całość serii zamknięto datą 1961 r., można więc spodziewać się niebawem kolejnych jej tomów.

Stefan Mozdzeń, *Teksty źródłowe do dziejów wychowania*, cz. 6–8, Kielce 1994: cz. 6, Wiek XIX i początek XX, ss. 155; cz. 7, Wazniejsze prądy i koncepcje wychowawcze w pedagogice I p. XX w., ss. 92; cz. 8, *Szkolnictwo w Polsce 1918–1945*, ss. 97

Zeszyty są kontynuacją serii, której początkowe pięć części ukazało się w 1993 r. Zawierają interesujące i w większości trudno dostępne materiały źródłowe z historii wychowania. Zamieszczone tu teksty prezentują zasadnicze kierunki i tendencje w wychowaniu w poszczególnych epokach oraz ukazują ciągłość występujących zjawisk historycznych.

Witold Dobrołowicz, *Mysleć intuicyjnie*, Warszawa 1995, ss. 197

Książka prezentuje różnorodne aspekty intuicji, której w życiu codziennym, w literaturze popularnej i naukowej nadaje się wielorakie znaczenia. Wyjaśnia istotę myślenia intuicyjnego oraz jego najważniejsze właściwości, jak związek z podświadomością, wykraczanie poza logikę, niewyraźność w terminach werbalnych. Autor charakteryzuje dwa zasadnicze typy psychiczne: intuicjonistów i racjonalistów, a także podaje wiele nowych informacji o istocie samego zagadnienia, dotyczących m.in. intuicji nauczycielskiej i kobiecej.

Praca składa się z dwóch części, obejmujących 9 rozdziałów. Część pierwsza ma charakter wprowadzający. Znalazły się w niej 2 rozdziały przedstawiające szereg zdarzeń z historii nauki, określonych mianem paradoksów ze względu na brak ich racjonalnego wyjaśnienia, oraz różne poglądy na intuicję w nauce, wraz z krótkim ustosunkowaniem się do intuicjonizmu w filozofii. Część druga natomiast koncentruje uwagę tylko na jednym rodzaju intuicji, a mianowicie – intuicji umysłowej. Po wstępnym określeniu istoty myślenia intuicyjnego, w kolejnych rozdziałach omówiono różne jego aspekty. W książce, obok zasadniczych części, znalazły się również teksty uzupełniające, sygnowane jako „Penetracje”. Zamieszczono tam informacje o kierunkach i wynikach dotychczasowych empirycznych badań własnych, które potraktowano jako wstępne.

Prezentowana książka ma charakter popularnonaukowy, gdyż nie ogranicza się wyłącznie do zagadnień teoretycznych, a użyty język jest prosty i zrozumiały dla przeciętnego czytelnika. Dążeniem Autora było nadanie tej pracy charakteru otwartego, aby mogli korzystać z niej wszyscy ci, którzy interesują się formami aktywności psychicznej.

Witold Dobrołowicz, *Edison – droga sukcesu*, Warszawa 1994, ss. 105

Omawiana książka adresowana jest do tych wszystkich, którzy marzą o profesji menadżera i pragną odnosić sukcesy zawodowe i osobiste. Oprócz tekstu podstawowego Autor zamieścił także informacje uzupełniające, dotyczące życia i twórczości współpracowników T. A. Edisona: A. G. Bella i G. Marconiego. Książka zawiera również liczne zadania techniczne do rozwiązania przez czytelnika, zmierzające do rozwijania pomysłowości i kształtujące umiejętność rozwiązywania problemów. Szczególnie akcentuje Autor czynniki warunkujące sukces, które ułatwią poznanie samego siebie i pozwolą przezwyciężyć własne braki i ograniczenia. Życzeniem Autora jest, aby jego książka przyniosła Czytelnikowi „więcej pożytku, niż zostało tu wprost powiedziane”.

Irena Pufal-Struzik, *Organizacyjne i psychospołeczne warunki twórczości technicznej*, Kielce 1993, ss. 270

Zasadniczym celem publikacji jest określenie warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości i twórczości technicznej na terenie przedsiębiorstwa, przedmiotem analiz zaś stały się psychospołeczne i organizacyjne warunki twórczości. Rozdział I zawiera analizę ogólnoteoretycznych zagadnień dotyczących twórczego funkcjonowania człowieka w organizacji z perspektywy transgresyjnej koncepcji człowieka J. Kozielskiego; rozdział II – charakterystykę zespołu racjonalizatorskiego, rozdział III – organizacyjne stymulatory i inhibitory twórczości technicznej; rozdział IV – psychiczne czynniki funkcjonowania człowieka na podstawie literatury; rozdział V – metodologiczną koncepcję badań; rozdział VI – analizę funkcjonowania 60 zespołów racjonalizatorskich; rozdział VII – dodatnie i ujemne czynniki klimatu twórczego w zespołach; w ostatnim zaś VIII rozdziale zamieszczony został wybór wczesnych doświadczeń racjonalizatorów.

Ponadto praca zawiera obszerną bibliografię, aneksy i indeksy oraz wiele cennych wniosków i rad praktycznych, dotyczących koniecznych zmian w organizacji działalności wynalazczej w celu podniesienia jej rangi i efektywności.

Książka stanowi cenne źródło zarówno teoretyczne, jak i praktyczne dla wsparcia i rozwoju ruchu racjonalizatorskiego.

Organizacja i funkcjonowanie współczesnych systemów edukacyjnych, t. 1–3, wybór i oprac. T. Gumuła, J. Krasuski, S. Majewski, Kielce 1994, ss. 160

Niniejsza książka adresowana jest przede wszystkim do studentów kierunków pedagogicznych, których w programie studiów obowiązuje przed-

miot o nazwie „Współczesne systemy edukacyjne”. Szczególnie przydatna będzie studentom zaocznym, mającym utrudniony dostęp do literatury naukowej.

Książka składa się z 3 tomów i zawiera wybór źródeł i materiałów do studiowania zagadnień z zakresu organizacji i funkcjonowania współczesnych systemów oświatowych. W tomie I, zatytułowanym „Współpraca międzynarodowa w dziedzinie oświaty i wychowania”, przedstawione zostały materiały ilustrujące tę problematykę, przy czym Autorom chodziło przede wszystkim o podkreślenie roli, jaką w powojennym porządku na świecie mają do odegrania deklaracje i porozumienia zmierzające do kulturowego, politycznego i gospodarczego zjednoczenia Europy oraz poszanowania praw człowieka i obrony wolności obywatelskich. W tomie II zawarto ważniejsze, zdaniem Autorów, dokumenty dotyczące „Organizacji systemu edukacyjnego w Polsce w latach 1932–1993”, Tom III natomiast charakteryzuje „Wybrane problemy organizacji systemów edukacyjnych na świecie”. Zawarte są tu głównie zestawienia statystyczne, obrazujące funkcjonowanie współczesnych systemów edukacyjnych.

Bogactwo zebranych materiałów, a także rzetelność Autorów przy dokonywaniu wyboru zamieszczonych dokumentów i opracowań, czynią omawianą książkę godną polecenia wszystkim studiującym tę problematykę.

„Studia Kieleckie” 1983, z. 3, pod red. J. Grzywny i M. Kątnego, Kielce 1994, ss. 90

Zeszyt składa się z dwóch części: pierwsza obejmuje studia i szkice z zakresu pedagogiki, druga natomiast – prace z zakresu historii wychowania. Prezentowane tu są przede wszystkim rozprawy młodych pracowników nauki, choć nie zabrakło też artykułów osób o uznanym autorytecie badawczym: Henryki Długosz i Józefa Grzywny. Praca nad wydaniem tego zeszytu należała do ostatnich poczynań naukowych zmarłego przed rokiem profesora historii WSP w Kielcach – Józefa Grzywny. Jego sylwetkę, wraz z recenzją jednej z ostatnich książek, przedstawili Danuta Krześniak-Firlej i Waldemar Firlej, bliscy współpracownicy Profesora, w końcowej części zeszytu.

Wśród prac z zakresu pedagogiki znajdziemy następujące artykuły: Ireny Stańczak o aktywizacji poznawczej uczniów w nauczaniu wczesnoszkolnym; Marka Kątnego z zakresu literatury dla dzieci i młodzieży – o twórczości Jadwigi Korczkowskiej i Marii Kownackiej; Piotra Pasińskiego – z dziedziny logopedii oraz Henryki Długosz i Pawła Bielousa na temat: „Kierunek motywacji a problemy życiowe młodzieży”. W części poświęconej historii wychowania i oświaty zamieszczone są artykuły: Józefa Grzywny o udziale nauczycielstwa powiatów sandomierskiego i opatow-

skiego w rozwoju regionalizmu w latach 1918–1939; Danuty Krześniak-Firlej, prezentujący problematykę strajku szkolnego w Królestwie Polskim na łamach ówczesnej prasy socjalistycznej, oraz Waldemara Firleja, dotyczący walki o szkołę polską w Królestwie Polskim w opinii konserwatywnych pism galicyjskich.

Dzięki różnorodności poruszanych zagadnień, książka będzie na pewno cenną pomocą naukową dla studentów kierunków pedagogicznych i osób zawodowo zajmujących się przedstawioną problematyką.

Zeszyt dedykowany jest pamięci prof. dra hab. Józefa Grzywiny.

Józef Grzywina, Zenon Guldon, Stefan I. Moźdzeń, Podstawy warsztatu historyka oświaty (Przewodnik metodyczny do prac magisterskich), wyd. 2 poszerzone, Kielce 1994, ss. 140

Na wydawnictwa metodyczne jest olbrzymie zapotrzebowanie wśród studentów. Pierwsze wydanie książki, w nakładzie 300 egzemplarzy, okazało się niewystarczające. Obecne wydanie (poprawione i uzupełnione) składa się z 8 rozdziałów, w których omawiane są następujące problemy: 1. Bibliografie, wydawnictwa ogólne i czasopisma pedagogiczne; 2. Prasa XVII–XX w.; 3. Archiwa; 4. Zbiory rękopiśmienne bibliotek; 5. Źródła wywołane; 6. Zasady wykonywania i porządkowania notatek; 7. Charakter, konstrukcja i kryteria oceny prac magisterskich; 8. Technika pisania prac magisterskich. Problematyka prezentowana w omawianej publikacji, jej stopień opracowania, rozkład akcentów na poszczególne zagadnienia oraz zestaw literatury noszą w dużym stopniu znamiona propozycji – wyboru.

Waldemar Dutkiewicz, Praca magisterska z pedagogiki. Przewodnik metodyczny, Kielce 1994, ss. 144

Studenci i pracownicy naukowci kierunków pedagogicznych otrzymali znakomitą pomoc metodyczną. Przewodnik powinien być wykorzystywany nie tylko przy pisaniu pracy magisterskiej. Problemy niezwykle trudne zostały przedstawione czytelnie i zrozumiale. Autor prezentuje w książce metodologiczne podstawy badań pedagogicznych, typy badań, etapy postępowania badawczego, opracowywanie zgromadzonego materiału faktograficznego, zasady przygotowania maszynopisu pracy oraz kryteria oceny pracy magisterskiej. Liczne wykresy stanowią samoistną pomoc w studiowaniu wydawnictwa.

Historia wychowania. Pedagogika. Literatura dla dzieci i młodzieży, pod red. J. Grzywny, M. Kątnego, Kielce 1994, ss. 139

Książka dedykowana jest zmarłemu przed rokiem prof. dr hab. Józefowi Grzywnie, współredaktorowi niniejszej publikacji, wieloletniemu pracownikowi WSP w Kielcach, wybitnemu historykowi–regionaliście, który swą pracą naukową w znacznym stopniu przyczynił się do wzbogacenia wiedzy historycznej o regionie świętokrzyskim. Jego pamięci poświęcony jest artykuł „Wspomnienie o Profesorze...” autorstwa Danuty i Waldemara Firlejów.

Książka składa się z czterech części. Pierwsza z nich, najobszerniejsza, obejmuje materiały z zakresu historii szkolnictwa i oświaty, a otwiera ją rozprawa Józefa Grzywny poświęcona oświacie pozaszkolnej w autonomiznym województwie śląskim. Artykuł Stanisława Majewskiego prezentuje retrospektywne spojrzenie na Zjazd Oświatowy 1945 r. w Łodzi. Danuta Krześniak-Firlej i Waldemar Firlej przedstawiają problematykę strajku szkolnego w Królestwie Polskim w latach 1905–1907 w ujęciu konserwatywnego pisma galicyjskiego – „Czas”. W końcowych partiach tej części zawarte są materiały źródłowe z historii szkolnictwa i oświaty, opracowane przez Józefa Grzywnę i Waldemara Firleja, obrazujące stan oświaty ludowej w guberni radomskiej w końcu XIX w.

W części drugiej znajdzie Czytelnik artykuł Bożeny Matyjas na temat poglądów Janusza Korczaka na uczestnictwo w kulturze. Kolejny artykuł, autorstwa Mirosława Rutkowskiego, podejmuje problematykę umiejętności komunikacyjnych w nauczaniu.

Trzecią część omawianej publikacji stanowią artykuły Marka Kątnego poświęcone literaturze dla dzieci i młodzieży.

Wydawnictwo zamyka dział not, recenzji i omówień, opracowany przez Józefa Grzywnę oraz Danutę i Waldemara Firlejów.

Książkę należy polecić przede wszystkim studentom kierunków pedagogicznych, gdyż zebrane w niej materiały w znacznym stopniu ułatwią studiowanie tej dyscypliny wiedzy.

Z zagadnień wychowania i kształcenia dzieci 6-letnich, pod red. Z. Ratajka, Kielce 1994, ss. 96

Publikacja zawiera 7 artykułów, które ukazują społeczno-moralny rozwój dziecka, a także konkretne obszary praktycznych działań nauczyciela: kształcenie języka i poprawnej wymowy, kształtowanie pojęć matematycznych i przyrodniczych, zainteresowań czytelniczych i współpracy z rodzicami dzieci sześciolatków. Propozycje praktyczne mają formę konspektów zajęć dydaktycznych, ćwiczeń wyrównawczych, korektywnych lub planu pracy. Książka stanowi pożyteczną lekturę dla nauczycieli klas „zerowych”, przedszkoli oraz studentów pedagogiki wczesnoszkolnej.

„Kieleckie Studia Pedagogiczne i Psychologiczne” t. 8, 1993, pod red. M. Dutkiewicza, ss. 128

Zamieszczone w zeszycie materiały zostały w całości przygotowane przez pracowników Zakładu Biomedycznych Podstaw Rozwoju i Wychowania Instytutu Pedagogiki WSP w Kielcach. Zróżnicowane zainteresowania naukowo-badawcze poszczególnych autorów znalazły odbicie w pracach uszeregowanych w trzech cyklach tematycznych. W części 1 zeszytu zamieszczono 8 prac na temat rozwoju i sprawności fizycznej człowieka w różnych okresach życia. Znalazły się tu artykuły następujących autorów: Andrzeja Jopkiewicza, Waldemara Dutkiewicza, Elżbiety Cieśli, Małgorzaty Markowskiej, Dariusza Piwowarczyka oraz Jana Schejbala i Roberta Dutkiewicza. Część 2 zawiera artykuły Bożeny Zawadzkiej i Grażyny Nowak-Starz, podejmujące problematykę zdrowia. W ostatniej części znajdują się publikacje poświęcone zagadnieniom kultury fizycznej i sportu, autorstwa Krystyny Nowakowskiej, Małgorzaty Markowskiej i Sławomira Kozieja.

Ze względu na swą specyfikę, zeszyt przeznaczony jest przede wszystkim dla osób zajmujących się zagadnieniami związanymi ze zdrowiem, kulturą fizyczną i sportem oraz problemami rozwoju dzieci i młodzieży.

„Kieleckie Studia Pedagogiczne i Psychologiczne” t. 9, 1994, pod red. S. Możdżenia i M. Rutkowskiego, ss. 183

W zeszycie zamieszczone zostały artykuły pracowników Wydziału Pedagogicznego WSP w Kielcach z lat 1990–1993. Prezentowana praca jest dość zróżnicowana w treści: od publikacji z zakresu historii wychowania i oświaty, poprzez artykuły dotyczące opieki nad dziećmi i młodzieżą, funkcjonowania rodziny, po rozprawy z psychologii klinicznej i metodologii. Oprócz prac autorów o dużym dorobku wydawniczym i skrytykowanym zainteresowaniach badawczych, jak Józef Grzywina, Józef Krasuski, Stanisław Majewski, Bożena Matyjas, Mirosław Rutkowski, Mirosław Jamrózek i Monika Kardaczyńska, znajdują się tu także artykuły młodych pracowników nauki, poszukujących dopiero swego miejsca na polu nauki: Danuty Krześniak-Firlej, Lucyny Telki, Andrzeja Wiśniewskiego, Anny Zenka-Smużyńskiej, Marzeny Pękowskiej i Ewy Kuli.

Jest to ciekawe opracowanie dla studentów kierunków pedagogicznych, które dostarcza w swej wielorakości dużo cennych informacji z teorii i praktyki pracy wychowawczej.

Krystyna Nowakowska, *Wychowanie fizyczne w klasach I-III (Planowanie i realizacja)*, Kielce 1994, ss. 219

Książka składa się z 3 części: pierwsza zawiera ogólne informacje o programie i planowaniu pracy w zakresie wychowania fizycznego, omawia szczegółowo budowę lekcji oraz toki lekcyjne dla różnych typów zajęć dydaktycznych; druga stanowi integralne powiązanie podstaw teoretycznych z praktyką, ujmując przykłady planów wychowania dla klas I-III w dwóch wersjach (szczęgółowej i ramowej) oraz osnów lekcyjnych; trzecia zaś obejmuje obszerny zasób materiału do realizacji wybranych treści kształcenia. W opracowaniu Autorka proponuje metodykę nauczania niektórych umiejętności gimnastycznych, bogaty wybór ćwiczeń, zabaw i gier do nauczania konkurencji lekkoatletycznych, drużynowych i minigier sportowych. Oprócz przykładowego materiału ćwiczebnego, można tu znaleźć także propozycje lekcji opracowane w formie konspektów dla wszystkich wymienionych form aktywności ruchowej.

Omawiana publikacja adresowana jest głównie do nauczycieli nauczania początkowego, nie wyspecjalizowanych w wychowaniu fizycznym. Niewątpliwie ułatwi im zrozumienie istoty planowania i organizacji tego przedmiotu, gdyż wskazuje wiele szczegółowych rozwiązań metodycznych, a także stanowić będzie źródło inspiracji do własnych poszukiwań i rozwiązań.

Krystyna Nowakowska, *Kultura fizyczna z metodyką*, Kielce 1994, wyd. 2, ss. 194

Niniejsza książka jest skryptem przygotowanym z myślą o studentach studiów dziennych i zaocznych kierunku nauczanie początkowe oraz o nauczycielach klas I-III, którzy mają trudności z realizacją zajęć z kultury fizycznej. Publikacja składa się z 4 rozdziałów: w pierwszym z nich zawarto podstawowe informacje o programie przedmiotu, jego strukturze, treści, formach realizacji, literaturze oraz wymaganiach niezbędnych do uzyskania zaliczenia z metodyki wychowania fizycznego na studiach; w rozdziale drugim omówiono wybrane zagadnienia z teorii wychowania fizycznego, realizowane w ramach wykładów (studia zaoczne) i ćwiczeń teoretycznych (studia stacjonarne); w kolejnym rozdziale ujęto treści dotyczące kultury fizycznej jako przedmiotu nauczania, przedstawione w formie ćwiczeń teoretycznych, uwzględniając program nauczania tego przedmiotu, propozycje planowania pracy, zasady doboru treści oraz organizacji kształcenia i wychowania, zasady dydaktyczne, metody stosowane w wychowaniu fizycznym, formy organizacyjne i środki dydaktyczne. W ostatnim rozdziale omówiono ćwiczenia metodyczno-praktyczne, a więc systematykę i metodykę nauczania wybranych ćwiczeń gimnastycznych oraz muzycz-

no-ruchowych, zestaw ćwiczeń, zabaw i gier ruchowych, a także wskazówki organizacyjno-metodyczne do realizacji wymienionych form aktywności ruchowej.

Omawiane opracowanie w istotny sposób wypełnia istniejącą lukę w zakresie wydawnictw z metodyki kultury fizycznej i stanowi cenną pomoc dla studentów i nauczycieli.

Psychologiczne wyznaczniki sukcesu w zarządzaniu, t. 2, pod red. S. Witkowskiego, Wrocław 1994, ss. 274

Na omawianą publikację składają się referaty wygłoszone podczas I Międzynarodowej Konferencji Naukowej na temat „Psychologiczne wyznaczniki sukcesu w zarządzaniu”, która odbyła się w Karpaczu w dniach 22–24 października 1992 r. Tematyka konferencji wychodzi naprzeciw oczekiwaniom, jakie stawiane są przez społeczeństwo współczesnej psychologii. Dominujący dotychczas stereotyp psychologa klinicznego lub psychoanalityka, zajmującego się głównie zaburzeniami i psychopatią, ustępuje obecnie miejsca zupełnie nowym trendom. Coraz częściej do psychologów zwracają się o pomoc ludzie zdrowi, którzy dążą do podniesienia efektywności i skuteczności własnego działania oraz osób, z którymi współpracują. Wraz ze zmianą oczekiwań zauważyć można zmianę zapotrzebowania na rodzaj wiedzy psychologicznej, która pozwalałaby na szybkie uczenie się przez bezpośrednie doświadczenie oraz na predykcję zachowań.

Problematyka artykułów, podobnie jak problematyka obrad konferencji, koncentruje się wokół 4 wiodących tematów: 1. Psycholog i pracownik w nowej sytuacji społeczno-gospodarczej; 2. Psychologiczne koncepcje sukcesu; 3. Uwarunkowania sukcesu w zarządzaniu; 4. Zarządzanie kadrą, ze szczególnym uwzględnieniem oceny, doboru i doskonalenia kadr. Wśród prawie 50 przedstawicieli krajowych i zagranicznych ośrodków akademickich i doradczych znaleźli się reprezentanci WSP w Kielcach: Henryka Długosz i Irena Pufal-Struzik. Henryka Długosz przedstawiła wyniki badań nad klimatem efektywnej działalności innowacyjnej, dokonując próby charakterystyki warunków z uwzględnieniem roli kierownika. Irena Pufal-Struzik poruszyła natomiast kwestię formalnego i nieformalnego kierowania z punktu widzenia atmosfery pobudzającej aktywność twórczą pracowników w przemyśle.

Z przedstawionych w książce artykułów wynika, iż coraz więcej ludzi w Polsce uprawia w sposób nowoczesny psychologię zarządzania, co być może przyczyni się do rozwoju psychologii jako nauki i wzmocni prestiż zawodowy psychologów.

Samopomoc w teorii i praktyce psychopedagogicznej, pod red. J. Włodek-Chronowskiej, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Pedagogiczne. Zeszyt 17” 1993, ss. 165

Materiały zebrane w omawianym zeszycie przygotowane zostały na Ogólnopolską Konferencję Naukową zorganizowaną przez Zespół Wczesnej Diagnostyki i Terapii Instytutu Pedagogicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Publikacja zawiera większość referatów i komunikatów z badań, które przedstawione zostały w czasie konferencji przez pracowników naukowych wielu ośrodków akademickich oraz psychologów i pedagogów praktyków.

Zeszyt składa się z 5 części, obejmujących następujące kręgi tematyczne: 1 – teoretyczne podstawy funkcjonowania samopomocy psychopedagogicznej; 2 – znaczenie samopomocy dla rozwoju osobowego; 3 – formy i metody samopomocy grup dyspanseryjnych; 4 – problemy integracji środowiskowej i samopomocy rodzin osób niepełnosprawnych; 5 – potrzeby i możliwości samopomocy w praktyce pedagogicznej i psychologicznej.

Wśród wielu niezwykle interesujących rozpraw naukowych znalazły się artykuły pracowników Wydziału Pedagogicznego WSP w Kielcach. Henryka Długosz prezentuje zagadnienie problemów życiowych młodzieży; Irena Pufal-Struzik omawia kwestię postaw twórczych u ludzi wobec własnego życia i świata jako przejaw pełnego rozwoju osobowego; Halina Janowska przedstawia strukturę wychowania instytucjonalnego w kontekście rozwoju samodzielności u uczniów w szkole.

Zamieszczone w zeszycie publikacje adresowane są do pedagogów, psychologów i nauczycieli oraz osób podejmujących działania związane z samopomocą.

„Toruńskie Studia Dydaktyczne” R. 2(3), 1993, pod red. J. Półturzyckiego (i in.), ss. 320

W książce, której redaktorem jest Józef Półturzycki, do niedawna wykładowca także w kieleckiej WSP, znajduje się prawie 30 artykułów z zakresu dydaktyki. Poruszane zagadnienia dotyczą studiowania dydaktyki, aksjologii i teleologii dydaktycznej, jak również komputeryzacji w dydaktyce, problemów pedeutologii, innowacji i badań dydaktycznych. W końcowej części zamieszczono informacje i komunikaty oraz recenzje i noty bibliograficzne. Wśród 27 autorów, reprezentujących kilkanaście polskich uczelni, znalazło się także 2 przedstawicieli WSP w Kielcach. W części zatytułowanej „Studiowanie dydaktyki” zamieszczony został artykuł Sylwestra Ścisłowicza, podejmujący problematykę dziejów samokształcenia w Polsce i na świecie do połowy XX w. W dziale „Badania i innowacje dydaktyczne” znajdzie Czytelnik interesującą pracę Marka Świecy, zatytułowaną „Drama – nowa metoda humanistycznej edukacji społeczeństwa”.

Zróznicowana i niezwykle bogata problematyka tego wydawnictwa przeznaczona jest głównie dla osób pracujących naukowo w obrębie prezentowanych tematów.

Józef Bartosiński, Ewa Romaniec-Zawadzka, *Technika. Plastyka*, Kielce 1994, ss. 150: Ćwiczenia dla klasy I, ss. 52; Ćwiczenia dla klasy II, ss. 48; Ćwiczenia dla klasy III, ss. 50

Zeszyty zawierają w sumie 68 zadań praktycznych, zebranych w 3 częściach, przewidzianych dla uczniów klas I–III. Ćwiczenia zostały przez Autorów tak pomyślane, by dziecko samodzielnie mogło wyciąć zamieszczone szablony i wzory, bądź odwzorować je na kartonie. Przedstawione propozycje mogą być wykorzystane na lekcjach plastyki w kontekście konkretnych zadań technicznych. Omawiane zeszyty stanowią pewien wybór i nie obejmują wszystkich technik i działań plastycznych. Ponadto zeszyty uzupełniono wierszykami, zagadkami, rebusami, krzyżówkami i grami.

Prezentowane książeczki mają ułatwić i uprzyjemnić pracę dziecku i nauczycielowi na lekcjach techniki i plastyki w klasach początkowych, na zajęciach świetlicowych i w domu, dostarczając ciekawej i mądrej zabawy.

Technika w klasach I–III. Przykłady prac, wybór i oprac. J. Bartosiński, Kielce 1993, ss. 140

Prezentowana książka powstała z myślą o opracowaniu pomocy dydaktycznej dla nauczycieli klas I–III z zakresu techniki. Zawiera 205 propozycji przedmiotów do wykonania przez uczniów, o różnym charakterze i stopniu trudności. Są to zarówno pomysły własne, jak i zaczerpnięte z różnorodnych opracowań książkowych i czasopism dziecięcych, często zmodyfikowane, dostosowane do potrzeb i możliwości wykonawczych dzieci i szkół. Podano tu wiele propozycji zadań praktycznych, które koncentrują się na wykonywaniu prac z materiałów papierniczych, przyrodniczych, z drewna, metalu, tworzyw sztucznych, wyrobów włókienniczych i innych. Najwięcej zaproponowano prac z materiałów papierniczych – najłatwiejszych do zdobycia i odpowiedniego przetwarzania w klasie-pracowni.

Autor wyraża nadzieję, że opracowanie pozwoli nauczycielowi dokonać trafnego wyboru zadań praktycznych na lekcjach techniki, co ułatwi i usprawni jego pracę, a dziecku na pewno przyniesie satysfakcję, radość i odprężenie psychiczne.

Umiejętności komunikacyjne w nauczaniu, na podst. podręcznika R. Slegers-Heylen Communication Skills, oprac. H. Awerianow, M. Rutkowski, M. Suświłło, M. Świeca, Warszawa 1994, ss. 49

Publikacja zawiera zmodyfikowaną, dostosowaną do polskich realiów wersję programu dr R. Slegers-Heylen, dotyczącego umiejętności komuni-

kacyjnych w nauczaniu. Program przetestowany został w Polsce w dwóch uczelniach pedagogicznych (w WSP w Olsztynie i w Kielcach) na czterech niezależnych grupach studentów. Wśród osób wprowadzających ten program w polskie środowisko akademickie znaleźli się Mirosław Rutkowski i Marek Świeca – pracownicy Wydziału Pedagogicznego WSP w Kielcach, którzy wraz z innymi uczestniczą w polsko-holenderskim projekcie badawczym „LEROPOL-PTH”.

Treści zawarte w wydawnictwie służą pomocą w rozwijaniu umiejętności komunikacyjnych w relacji nauczyciel–uczeń. Prezentowany program, bogaty w różnorodne ćwiczenia i porady, daje możliwość pracy nad doskonaleniem własnych braków na polu komunikacji międzyludzkiej, zachęcając do poszukiwania nowych metod postępowania na bazie osobistych niepowodzeń w tym zakresie, doświadczanych w toku realizowanych w grupie ćwiczeń. To swoiste sprzężenie zwrotne Autorzy podsumowali stwierdzeniem: „Nie wiedzie mi się, gdy posługuję się tą metodą, a więc muszę spróbować innej”.

W publikacji przedstawiono dziesięciodniowy kurs składający się z codziennych czterogodzinnych sesji. Program należy realizować w grupie nie przekraczającej 12 osób, a adresowany jest on do nauczycieli akademickich, chcących zająć się tą problematyką w pracy ze studentami.

Czesław Cyrański, *Język polski w kl. II. Przewodnik metodyczny dla nauczycieli* (z. 3, 4), ss. 308; *Język polski w kl. III. Przewodnik metodyczny dla nauczycieli* (z. 3, 4), Kielce 1994, ss. 256

Omawiane materiały metodyczne dla nauczycieli klas I–III stanowią kontynuację cyklu zapoczątkowanego w 1993 r. Oprócz informacji wstępnych znajduje się tu ramowy plan pracy dydaktyczno-wychowawczej, zgodny z podstawami programowymi MEN z 1992 r. W zeszytach dla klasy II zamieszczono modelowe opracowanie 111 tematów. W zeszytach dla klasy III – 110 propozycji w postaci konkretnych konspektów lekcji. Przy redagowaniu materiału Autor zwraca uwagę na uwzględnienie różnorodnych metod pracy wykorzystywanych na lekcjach, aby umożliwić uczniom twórcze podejście do poznawanych zjawisk i otaczającej rzeczywistości.

Równoległe do omawianych pozycji wydawane są zeszyty przeznaczone dla uczniów. Zamieszczone tam ćwiczenia ściśle powiązane są z treścią konspektu każdej lekcji.

Przedstawione przewodniki metodyczne stanowią interesującą i cenną pomoc dla nauczycieli klas początkowych, zwłaszcza tych, którzy w tym trudnym i odpowiedzialnym zawodzie stawiają dopiero pierwsze kroki.

Jolanta Faliszewska, Przewodnik do nauczania matematyki w klasie I; Przewodnik do nauczania matematyki w klasie II; Przewodnik do nauczania matematyki w klasie III, Kielce 1993, ss. 446

Jednym z podstawowych zadań nauczania matematyki w klasach I–III jest kształtowanie pojęć matematycznych wraz z opanowaniem odpowiednich umiejętności. Przy właściwej realizacji programu proces nauczania powinien uwzględniać samodzielność pracy ucznia, możliwość ruchu, ekspresji słownej itp. Wymagania te znalazły odbicie w opracowanych przez Autorkę materiałach, w których wyeksponowano metody poszukujące i praktyczne przy wykorzystaniu odpowiednich środków dydaktycznych. Przedstawione materiały metodyczne dla nauczycieli obejmują aktualne programy matematyki dla klas I–III oraz ciekawe propozycje konspektów jednostek lekcyjnych, tak poszukiwanych i chętnie wykorzystywanych w pracy dydaktyczno-wychowawczej.

„Nauczanie Początkowe” R. 18(40), 1994/1995, z. 3–4, ss. 119

Dwumiesięcznik przeznaczony jest dla nauczycieli klas I–III. Omawiany zeszyt zawiera wiele interesujących artykułów z zakresu przedmiotów realizowanych w klasach początkowych: języka polskiego, matematyki, środowiska społeczno-przyrodniczego, plastyki i techniki, muzyki oraz wychowania fizycznego. Niektóre z prezentowanych prac mają formę konspektów, natomiast inne – to propozycje rozwiązań metodycznych i planów pracy z poszczególnych przedmiotów. Wśród autorów publikacji jest wielu pracowników Wydziału Pedagogicznego kieleckiej WSP: Józef Bartosiński, Ewa Romaniec-Zawadzka, Irena Szypułowa, Krystyna Nowakowska, Anna Śliwińska i Teresa Zabrodzka. Ze względu na zróżnicowanie treści, obejmującej całość programu nauczania w klasach początkowych, czasopismo to jest wszechstronnym źródłem informacji dla nauczycieli.

„Przegląd Religjoznawczy” nr 1/171, Warszawa 1994, pod red. Z. Stachowskiego (i in.), ss. 173

Czasopismo skierowane jest do osób zajmujących się naukowo problematyką religjoznawczą, a większość zamieszczonych w nim artykułów odnosi się do socjologii religii. Wśród autorów spotka czytelnik zarówno osoby o uznanym autorytecie, jak ks. Władysław Piwowarski, czy też Edward Ciupak, ale i badaczy dopiero tworzących własny warsztat naukowy. W dziale „Komunikaty” wyniki swoich badań, stanowiące podstawę rozpraw doktorskich, prezentują Małgorzata Strzelec i Maria Sroczyńska z WSP w Kielcach. Małgorzata Strzelec rozpatruje typologię religijności dzieci szkolnych w świetle badań socjologicznych, wyciągając ostatecznie

konkluzję, iż współczesna rodzina polska w mniejszym stopniu niż dawniej wpływa na religijność swoich dzieci. Maria Sroczyńska natomiast charakteryzuje kulturę religijną nauczycieli szkół podstawowych na Kielecczyźnie w świetle wybranych wskaźników empirycznych.

Ponadto w czasopiśmie ujęto komentarze, recenzje i kronikę, które wraz ze wspomnianym działem komunikatów i początkową, ogólną częścią, zawierającą najwięcej rozpraw naukowych, stanowią podstawową strukturę każdego numeru tego pisma.

„Kieleckie Studia Historyczne” t. 12, 1994, pod red. W. Cabana, ss. 273

W książce znajduje się ponad 20 różnorodnych pod względem treści i formy prac naukowych. Część 1, najobszerniejsza, zatytułowana „Artykuły i rozprawy”, obejmuje tematycznie XIX i XX w. Ponadto można tu znaleźć materiały źródłowe z historii oraz zamieszczone w końcowej części zeszytu recenzje. Wśród recenzentów swoje prace zamieścili: Teresa Guμούła (recenzja książki S. Majewskiego „Organizacja szkolnictwa podstawowego w województwie kieleckim 1944–1961”, Kielce 1993) i Stanisław Majewski (recenzja książki W. Theissa „Dzieci syberyjskie. Dzieje polskich dzieci repatriowanych z Syberii i Mandżurii w latach 1919–1923”, Warszawa 1992).

„Edukacja. Studia. Badania. Innowacje” R. 12, 1994, nr 1(45), pod red. M. Szymańskiego i in., ss. 126

Kolejny, 45 już numer „Edukacji” otwiera 12 rocznik ukazującego się co kwartał czasopisma. Zamieszczone w nim materiały dzielą się na dwie części: dział „Studia” zawiera referaty pracowników Instytutu Badań Edukacyjnych z Międzynarodowej Konferencji nt. „System standardów kwalifikacji zawodowych”, która odbyła się w grudniu 1993 r. w Miedzeszynie pod Warszawą; natomiast działy zatytułowane „Badania” oraz „Doświadczenia i Propozycje” przygotowane zostały w całości przez pracowników naukowych WSP w Kielcach. Tematyka prezentowanych prac, podobnie jak i zainteresowania naukowo-badawcze autorów, jest bardzo szeroka i zróżnicowana. Swoje rozważania na tematy z zakresu pedagogiki i psychologii zamieszczają m.in.: Andrzej Bogaj, Mirosław Szymański, Małgorzata Ścisłowicz, Irena Pufal-Struzik, Aldona Kopik, Grażyna Nowak-Starz, Irena Stańczak, Monika Szpringer, Teresa Giza i Ryszard Błaszkiwicz. Publikację kończy dział recenzji i informacji.

Irena Szypułowa, *Piosenki szkolne. Repertuar uzupełniający dla klas IV–VIII*, Kielce 1994, ss. 62

Podstawową formą w powszechnej edukacji muzycznej dzieci i młodzieży jest śpiew. Częste i wszechstronne stosowanie tej formy w procesie umuzykalniania dzieci spełnia niezmiernie ważną i najbardziej naturalną funkcję uzewnętrzniania przeżyć, dostarczając przy tym wiele pozytywnych doznań estetycznych. Współczesna szkoła coraz bardziej zwraca uwagę na ciągłość procesu powstawania szkolnych utworów wokalnych i wzbogacania repertuaru.

Omawiany zbiór piosenek szkolnych, adresowany do uczniów klas IV–VIII i ich nauczycieli, w znacznym stopniu rozszerza i wzbogaca aktualnie obowiązujący repertuar wokalny. Zawiera zbiór kanonów z różnych okresów: chorały, kantaty, utwory patriotyczne, żołnierskie, okolicznościowe, często też o charakterze estradowym, pieśni ludowe, dziecięce oraz wszelkie odmiany pieśni artystycznej. Są to więc utwory religijne i świeckie, jedno- i wielogłosowe, a'cappella i z towarzyszeniem instrumentów muzycznych itp.

Zaproponowany przez Autorkę repertuar kanoniczny dla celów edukacyjnych stanowi autentyczne bogactwo narodowe, z którego powinna korzystać każda współczesna szkoła.

Człowiek w czasie i przestrzeni, pod red. J. Gładkowskiej-Rzeczyckiej, Gdańsk 1993, ss. 464

Książka jest plonem konferencji zorganizowanej przez Polskie Towarzystwo Antropologiczne w Gdańsku w 1993 r. Wśród referentów znaleźli się wybitni przedstawiciele polskiej antropologii, m.in.: Olgierd Narkiewicz, który przedstawił zagadnienie starzenia się struktur mózgu – pamięci, w powiązaniu z chorobą Alzheimera; Jan Strzałko, zajmujący się problematyką czasu i jego mierników; Joachim Cieślak, relacjonujący osiągnięcia badawcze nad rozwojem człowieka.

Na strukturę książki składają się następujące rozdziały: 1. Wykłady programowe (zgodnie z założeniami konferencji ograniczone do minimum); 2. Ontogeneza; 3. Antropologia części miękkich; 4. Paleoantropologia; 5. Paleopatologia. Łącznie praca zawiera kilkadziesiąt rozpraw naukowych. Wyniki własnych badań nad rozwojem człowieka przedstawili w czasie konferencji również naukowcy z kieleckiej WSP: Andrzej Jopkiewicz i Edyta Suliga, którzy referowali zależność wysokości ciała między rodzicami a ich dziećmi w wieku 5–15 lat w środowisku wiejskim. Inny zamieszczony w książce artykuł, autorstwa Andrzeja Jopkiewicza, prezentuje wyniki badań rodzinnych w zmienności oraz uwarunkowaniach genetycznych różnych przejawów siły mięśni u człowieka. Ta niezwykle interesująca

i bogata w treści książka przeznaczona jest dla wszystkich, którzy zajmują się antropologią, a więc człowiekiem, jego biologią i środowiskiem.

Człowiek w społeczeństwie. Edukacja ustawiczna i oświata dorosłych w okresie transformacji, pod red. J. Półturzyckiego i E. A. Wesołowskiej, „Biuletyn TWWF” 1(21), Warszawa 1994, ss. 151

Zeszyt ten jest pierwszą wspólną pracą Zespołu Pedagogiki Dorosłych Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, przygotowaną we współpracy z ZG Towarzystwa Wolnej Wszechnicy Polskiej. Autorzy poszczególnych rozpraw naukowych, wśród których przede wszystkim wymienić należy Józefa Półturzyckiego, Eugenię A. Wesołowską, Alicję Kargulową, Józefa Karguła, Dzierżymira Jankowskiego, Zofię Matulkę i Lucjana Turossa, reprezentują większość polskich uniwersytetów i wyższych szkół pedagogicznych. W publikacji znalazły się studia, artykuły oraz recenzje, prezentujące aktualne problemy edukacji dorosłych i kształcenia ustawicznego. Teksty podzielone zostały na bloki tematyczne. Wyodrębniono prace teoretyczne, badania i relacje z doświadczeń oświatowych, problemy czasu wolnego i aktywności kulturalnej, analizy porównawcze i historyczne oraz recenzje książek z zakresu edukacji dorosłych.

Liczenie reprezentowane jest w omawianej publikacji kieleckie środowisko naukowe. Elżbieta Trafiałek rozpatruje uniwersytety trzeciego wieku jako ośrodki edukacji ludzi starszych. Aktywność ludzi dorosłych jest dziedziną o wyraźnych tendencjach rozwoju, stąd wszelkie informacje na ten temat są bardzo potrzebne dla pełnego zrozumienia istoty edukacji ustawicznej. Przedmiotem zainteresowań Sylwestra Ścisłowicza jest podmiotowa i społeczna atrakcyjność samokształcenia. W swoim artykule przedstawia współczesny kontekst samokształcenia na tle propozycji innych autorów oraz własnych badań empirycznych. Marek Świeca natomiast koncentruje swoje rozważania na nowej metodzie humanistycznej edukacji społeczeństwa, jaką jest drama.

Przedstawione opracowanie jest kolejnym krokiem naprzód, zmierzającym do rozwinięcia badań i wzbogacenia teorii kształcenia i wychowania dorosłych, co na dzień dzisiejszy jest niezwykle doniosłym i pilnym zadaniem.

Rozwój oświaty w Polsce w latach 1992–1993. Raport dla Międzynarodowego Biura Oświaty w Genewie, Warszawa 1994, ss. 70

Prezentowana praca – to raport wykonany w Instytucie Badań Edukacyjnych w Warszawie przez zespół naukowców w składzie: Andrzej Bogaj, Stefan M. Kwiatkowski, Mirosław J. Szymański. Przedstawiono tu system

oświaty w Polsce w latach 1992–1993, jego strukturę, zadania i cele. Omówione zostały także znaczące zmiany i innowacje w polityce oświatowej Polski ostatnich lat. Poruszono tu następujące kwestie: 1. Nowe orientacje w polityce oświatowej; 2. Innowacje organizacyjne i strukturalne; 3. Treści i metody kształcenia. Plany nauczania; 4. Edukacja nieformalna – kształcenie dorosłych; 5. Kształcenie i doskonalenie kadry pedagogicznej; 6. Badania edukacyjne; 7. Współpraca międzynarodowa, regionalna i bilateralna; 8. Napotykanne przeszkody oraz perspektywy dalszego rozwoju.

Program Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej – EDUKACJA I ROZWÓJ: jaka szkoła, jaki nauczyciel, jakie wychowanie? Kielce 1994, ss. 77

Zeszyt zawiera tezy, streszczenia referatów i komunikatów z konferencji, która odbyła się w WSP w Kielcach w dniach 15–17 listopada 1994 r. Wzięło w niej udział kilkudziesięciu przedstawicieli świata nauki z całej Polski. Obrady prowadzone były w trzech sekcjach. Sekcja I debatowała pod hasłem „Jaka szkoła?” i postawiła sobie za cel udzielić jak najpełniejszej odpowiedzi na tak postawione pytanie. Wśród referujących znaleźli się m.in.: Ryszard Kucha, Andrzej Bogaj, Józef Kargul, Mirosław Szymański, Henryka Długosz, Irena Stańczak, Mirosław Rutkowski, Andrzej Jopkiewicz, Andrzej Jaczewski, Bożena Zawadzka, Grażyna Nowak-Starz, Józef Krasuski, Edward Erazmus, Krystyna Duraj-Nowakowa, Stanisław Majewski, Małgorzata Ścisłowicz, Teresa Gumuła, Tadeusz Aleksander, Włodzimierz Goriszowski, Stanisław Antosik. Sekcja II pracowała nad rolą i zadaniami nauczyciela we współczesnej szkole, próbując znaleźć odpowiedź na pytanie: „Jaki nauczyciel?”. Swoje spostrzeżenia na ten temat zaprezentowali m.in.: Alicja Kotusiewicz, ks. Janusz Tarnowski, Ryszard Pachociński, Czesław Banach, Bronisław Gołębiowski, Włodzimierz Goriszowski, Tadeusz Jajmużna, Witold Dobrołowicz, Kazimiera Paclawska, Wanda Dróżka, Bożena Matyjas, Katarzyna Kotulska, Zdzisław Ratajek, Maria Sroczyńska, Monika Kardaczyńska, Irena Pufal-Struzik, Marek Świeca, Teresa Giza. Przedmiotem zainteresowania sekcji III było zaś wychowanie. „Jakie wychowanie?” – brzmiało tym razem postawione pytanie. W miarę wyczerpującej odpowiedzi na nie starali się udzielić m.in.: Stanisław Żak, Katarzyna Olbrycht, Jerzy Nikitorowicz, Olga Czerniawska, Aleksander Nalaskowski, Andrzej Jaczewski, Barbara Karolczak-Biernacka, Edward Ciupak, Elżbieta Trafiałek, Tadeusz Dyrda, Maria Kaczmarekiewicz, Aleksander Zandecki, Danuta Sławiec-Domagała i Szczepan Kutrowski.

Teresa Gumuła, Stanisław Majewski, *Historia wychowania. Przewodnik programowy dla studentów studiów zaocznych WSP*, wyd. 2 uzupełnione, Kielce 1995, ss. 23

Niniejszy zeszyt adresowany jest do studentów zaocznych kierunków pedagogicznych, którzy w programie studiów mają przedmiot: historia wychowania. W zeszycie zarysowano cele i zadania tej nauki oraz korzyści, jakie płyną ze zgłębiania historycznej wiedzy o wychowaniu. Ujęto tu zakres treści programowych oraz tematykę wykładów i ćwiczeń, uzupełnione o literaturę przedmiotu, na którą składają się: podręczniki, wybrane materiały źródłowe, literatura uzupełniająca, wybrane pozycje literatury pomocniczej i opracowania metodologiczne.

Stanisław Majewski, *Organizacja szkolnictwa średniego ogólnokształcącego w województwie kieleckim 1944–1961*, Kielce 1995, ss. 182

Książka podejmuje problematykę przemian organizacyjnych szkolnictwa średniego ogólnokształcącego na Kielecczyźnie od zakończenia działań wojennych w tym regionie Polski (jesienią 1944 r. otwierano tu pierwsze szkoły średnie) po 1961 r., kiedy wprowadzono nową ustawę o szkolnictwie polskim. We wstępie Autor dokonał analizy stanu badań nad średnim szkolnictwem ogólnokształcącym. W rozdziale 1, wprowadzającym w treść omawianego zagadnienia, omówiono organizację i zasięg społecznego oddziaływania tego szkolnictwa w województwie kieleckim w okresie od reformy jędrzejewiczowskiej z 1932 r. (pierwszej poważnej reorganizacji szkolnictwa w wolnej Polsce) po 1944 r. Zawarte tu rozważania charakteryzują stan szkolnictwa średniego i główne ośrodki tajnego nauczania na tym poziomie kształcenia w latach II wojny światowej. Rozdział 2 zatytułowany jest „Odbudowa i organizacja szkolnictwa średniego ogólnokształcącego na Kielecczyźnie w latach 1944–1948”, natomiast w rozdziale 3 scharakteryzowano przemiany w tym szkolnictwie w latach pięćdziesiątych do 1961 r. Na końcu zamieszczony został indeks nazwisk i miejscowości oraz wykaz tabel.

Omawiana książka jest pierwszym syntetycznym opracowaniem, które podejmuje zagadnienie organizacji i zasięgu szkolnictwa średniego ogólnokształcącego w województwie kieleckim, dając początek badaniom nad funkcją społeczną tego szkolnictwa w kulturowym rozwoju regionu.

Teresa Gumuła, Stanisław Majewski, *Współczesne systemy edukacyjne. Przewodnik programowy dla studentów studiów dziennych i zaocznych*, Kielce 1995, ss. 32

Jest to syntetyczne, przewodnikowe opracowanie, w którym naszkicowano drogi i kierunki rozwoju pedagogiki porównawczej wraz z kalenda-

rium jej dziejów. Krótko omówione zostały niektóre koncepcje metodologiczne i badawcze pedagogiki porównawczej oraz zakres treści programowych wraz z literaturą obowiązkową. Na końcu zeszytu zamieszczono bibliografię przedmiotu.

*Danuta Krześniak-Firlej
Waldemar Firlej*

